

פרוטוקול מס' 390
מישיבת ועדת העבודה
מיום ה' כ"ה חשון תשל"ז 18.11.76 שעה 10.00

נכח:

חברי הוועדה: ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
י. ז. אמיר
ל. דיציאן
מ. ורטמן
ה. זיידל
א. לבנבראון

מוזמנים: ס. אביטל - אגף השיקום משרד הבטחון
ב. גרינברג - משרד הבטחון
י. ספרא - קצינת יעוץ, פרקליטות צבאית
ש. גוברמן - משרד העבודה
א. כפלאוי - משרד העבודה
גולדברג - לשכת התאום של הארגונים
הכלכליים
סגן-אלוף צ. שניידר
י. אליאסוף - יועץ משפטי לוועדה

מזכיר הוועדה: י. נוריאל

ר ש מ ה: א. גוטמן

סדר היום: חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 7)
תשל"ז-1976 - הצעת ח"כ ש. ארבל - אלמוזלינו

==<==>==>==>==>==>==>

היו"ר ש. ארבל - אלמוזלינו: אני מתכבדת לפתוח את הישיבה.

1. חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 7) תשל"ו - 1976
הצעת ח"כ ש. ארבל - אלמוזלינו

היו"ר ש. ארבל - אלמוזלינו: אני מקדמת בברכה את האורחים הנכבדים, נציגי משרד הבטחון, נציגי צה"ל, נציגי לשכת התאום של הארגונים הכלכליים.

על סדר יומנו, הצעת חוק פרטית, שהגשתי לכנסת בתיקון לחוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה).

אני חושבת, שהסוגיה הזאת אינה חדשה לנוכחים כאן. היא כבר עלתה בכנסת הקודמת כהצעת חוק של הממשלה, ונדונה אז במסגרת הצעת חוק של הממשלה. אנחנו, אז כמעט סיכמנו את הדיון, והויכוח התמקד סביב נקודה אחת, שלא הגענו ביחס אליה לעמק השווה עם שר הבטחון הקודם, מדיין. נקודת הויכוח היתה, שאם כבר הולכים לבטל את הזכות הקיימת בחוק לחייל משוחרר לחזור למקום עבודתו הקודם לתקופה של ששה חדשים - אם הולכים לבטל את הזכות הזאת - הוא רצה, שניתן זכות עדיפות ראשונה לחייל משוחרר בחוק שליחתו לעבודה.

מבחינה עקרונית, לא היתה התנגדות למתן זכות עדיפות לחייל. על פי חוק שרות התעסוקה הזכות הזאת קיימת, והחייל נמצא בקבוצות המועדפות בשליחה לעבודה. אז, זה לא הניח את דעתו של שר הבטחון הקודם, ולא הגענו לעמק השווה.

מאז, הופעלו לחצים, גם ע"י נערים אשר גומרים את תקופת החניכות, הגומרים את ביה"ס התיכון, ואלה אשר גומרים את ביה"ס המקצועי, ויש להם עד הליכתם לצבא, תקופה מסוימת בה הם רוצים לעבוד.

מצאתי נקימת בחוק החובה לקבל לאחר השחרור, למקום העבודה, את מי שעבד באותו מקום לפני גיוסו - יוצא שהמעסיקים נמנעים מלקבל נערים אלה לעבודה לפני הליכתם לצבא, שמא יצטרכו לקבלם בחזרה לאחר שיחרורם מהצבא.

זה גורם לשני דברים: א. הנערים, לפני גיוסם לצבא, מסתובבים בלי עבודה ובלתי מסגרת. ב. בתקופת היותם בצבא, אין להם פרוטה משלהם, וזה נופל למעמסה על המשפחה, ומדובר בעיקר על משפחות מרובות ילדים, אשר ראויות וזכאיות להתחשבות.

במפגשים, שהיו לי, במועצות תלמידים בבתי-ספר לחניכות, העמידו בפני את השאלה מה נותנת להם הזכות הזאת לאחר השחרור; אם הם עובדים לפני הצבא, זה לרוב עבודת שוליא או שליח. אבל, בתקופת הצבא, במשך שלוש השנים מתחוללת מהפכה אצל החייל, או שהוא לומד מקצוע אחר, הוא מתקדם, ואין לו כל כך נטייה לחזור לאותו מקום עבודה באותו מפעל בו הוא עבד לפני גיוסו לצבא, כי הדברים משתנים והוא השתנה, וכך הנטיות שלו משתנות כי גם הכישרים שלו נשתנו.

כל זה הופך את החוק לפיקציה. אינני יודעת כמה ניצלו את החוק הזה, כמה מימשו את הזכות הזאת.

בעיה שניה, שהתעוררה: כאשר התקבל החוק הזה, היתה מציאות אחרת, והיתה משה כבדה של נוער עובד שצריך היה לדאוג לו כאשר חזר מהצבא, וזה היה חשוב ביותר. היום, יש חוק ביטוח אבטלה. החייל, בתקופת שחרור, יש לו הזכות הזאת, והוא מקבל דמי אבטלה לתקופה של ששה חדשים אם אין לו עבודה, וזאת מבלי שהוא יזדקק לתקופת הכשרה בעבודה אחרי השחרור.

התקופה הזאת של ששה חדשים, שהמעביד חייב לקבל את החייל המשוחרר חזרה למקום העבודה - מצאה את פתרונה ע"י חוק ביטוח אבטלה.

אני, למעשה, ביסחתי את הצעת החוק הפרטית, כלשונו של אותה הצעה, שהתגבשה בוועדת העבודה יחד עם נציגי משרד הבטחון, משרד העבודה וכל הגורמים הנוגעים בצבא. והגשתי אותה מחדש, לאור הפגישות והלחצים שהיו מצד נוער עובד ולומד ותמיכתה של ההסתדרות הכללית.

לכן, שמחתי שעקרונית שר הבטחון לא שלל את ההצעה. אבל, יחד עם זאת, הוא הציג הצעות לתיקונים שונים שיש לדעתו לתקן.

אני חושבת, ששר הבטחון, כמי שהיה מזכיר הנוער העובד, מבין את בעיות הנוער העובד, כשהוא צריך לדאוג להם כשהם חילים משוחררים. הצעת החוק אינה באה מתוך חוסר דאגה לחיל המשוחרר, אלא מתוך דאגה לפני הליכתו לצבא ולאחר שחרורו מהצבא. זה מנחה אותנו ועומד לנגד עינינו.

ס. אביטל: אני מקבל את הצעת שר הבטחון כלשונו. אם באמת ההצעה מתקבלת על דעת הוועדה - אין כאן ויכוח. הצעת שר הבטחון, אומרת, שבמקום ששה חדשים, ניתן להאריך את התקופה לשנה. אם הוועדה מאשרת את הצעת שר הבטחון ברוח הדברים, כפי שנאמר כאן - לפי אותם עקרונות שהוא מקבל - אני מחייב את זה.

החוק הזה, מבחינה מוראלית, משפיע מאוד על החילים. חיל, אשר עבד מספר חדשים לפני הגיוס - ואני מתכוון לחילים, שמטבע הדברים חלשים באפים וזקוקים להגנה לקראת השחרור - החוק הזה בא לעזרתם. החוק הזה אומר דבר פשוט, ולפי הצעתנו, שהתקבלה גם על דעת שר הבטחון, נאריך את התקופה לשנה. בתקופה זאת, יש למעביד אפשרות לאות אם החניך מסתלב בעבודה, ויש לו אפשרות להסתחרר לפני תום תקופה של שנה, אם איננו מתאים לעבודה.

לכן, הצעתנו מוצאת פתרון גם לבעיה המתעוררת מצד המעביד. החוק אומר: כל מי שעבד ששה חדשים לפני הגיוס - רשאי לחזור לאשתו מקום עבודה אחרי השחרור. אנחנו אומרים: כל מי שעבד שנה במקום עבודה לפני הגיוס. זאת הצעתנו, ברוח הדברים של שר הבטחון. אנחנו אומרים: כל מי שעבד שנה לפני הגיוס, יהיה רשאי אחרי השחרור לעבוד ששה חדשים באותו מקום עבודה.

נוכחנו לדעת, שזה עוזר מאוד לחיל, ובמיוחד לחיל

החלש.

אשר לביטוח אבטלה: הלא החוק אומר, שאיננו חייבים לקבל את החיל המשוחרר לאותה עבודה שעבד בה לפני הגיוס. הוא יכול להגיד לו ללכת לעבודת בנין, אם הבחור הוא חרט או מסגר. לכן, אם הבחור משרב ללכת לעבודה אחרת מזו שהוא מוכשר לה, הוא איננו יכול לקבל דמי אבטלה.

לכן, זאת בעיה, אשר אינני יודע באיזה מדה החוק בא לפתור אותה לגבי חילים משוחררים. החוק הזה בא להרתיע את בעלי המפעלים. הם יודעים שיש הסכם ג'נטלמני ומקבלים את החיל המשוחרר ללא ויכוח, בחזרה, עם שחרורו מצהל. גם המשתחרר יודע, שלקראת השחרור יש לו לפחות הבטחון שהוא יכול לחזור למקום עבודתו הקודם.

מספר לא מועט של נערים, הודות להכשרתם לפני הגיוס, משתלבים גם בצה"ל באותו מקצועו שהוכשרו לו. מספר לא מבוטל של אנשים משתלבים במקצוע אשר למדו לפני הגיוס, משתלבים בו בצה"ל, וחלק מהם נשאר בצה"ל.

לכן, בסעיף 39 לגבי אנשי קבע, היתי מבקש לא לגעת בו ולאפשר לאותם אנשים שיש להם רגש לאומי חזק - שהחוק הזה יחול גם עליהם. אנשים אלה, לפחות לאות הוקרה, מגיע להם שלפחות מקום העבודה יובטח להם לאחר שנה-שנתיים קבע, אם הם משתחררים.

אני מבקש לא לבטל את סעיף 6.
לגבי יתר הסעיפים, אנו מקבלים את דעת
יו"ר הוועדה. המצב הכלכלי אינו מבטיח עבודה בשפע, ולכן צריך
לתת מינימום של בטחון לאותם חילים הרוצים לחזור למקום עבודתם.

לגבי בתי-ספר מקצועיים, החוק לא קיים.
מי שסיים את לימודיו בגיל 18 - מתגייס ואינו זקוק לחוק. החוק בא
להגן על אלה שעבדו שנה באיזה שהוא מפעל, וכן על אנשי קבע אשר
משתחררים כעבור תקופה מסוימת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: ביקשנו נתונים כמה חילים משוחררים
ניצלו את הזכות של חזרה למקום העבודה.
אם המסה כבדה, יש ערך לחוק.

ס. אביטל:
לפני שנתיים ניצלו את החוק הזה 241
חילים, ואני מדבר על אלה שבאו לבית-
המשפט הפנימי שלנו. השנה, באו לבית-המשפט הפנימי שלנו 40-50
מקרים. מי שהתקבל למקום העבודה, אינו זקוק לנו והוא חוזר למקום
העבודה באופן אוטומטי. אלה אנשים היודעים להסתדר בכחות עצמם. הם
לא פונים אלינו ואיננו יודעים כמה הם. אלינו פונים אלה אשר
אינם מתקבלים למקום העבודה הקודם ויש להם בעיות. אלה שלא פנו
אלינו, בודאי היו מאות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: איזה מקרים באים אליכם?

ס. אביטל:
אלה אנשים, שבמקום עבודתם התקבלו
בינתיים עובדים שמבחינה מקצועית עולים
עליהם. יש מקרים, שהחיל המשוחרר לא היה לשביעות-רצונו של
המעפיק גם לפני שהתגייס.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: יש לכם הרכב מקצועי של אלה שלא התקבלו
למקום העבודה, במה עבדו לפני הגיוס
ובמה אחריו שחרורם מצה"ל?

ס. אביטל:
מדובר במסגרים, חרטים, נגרים, עובדי
עבודת בנין וכדומה. מדובר גם בקבלני-
משנה. עד עכשו לא היו בעיות קשות, לאור החוק הבא להגן על החלש.
לכן, באה הצעת שר הבטחון להאריך את התקופה לשנה, וזה נראה
לנו.

ב. גרינברג: מה עמדת שר הבטחון להצעה אשר מצאה
את ביטויה בנייר הכחול? סעיף 1 מדבר
על החלפת ההגדרה של שרות צבאי לשרות כפי שהוגדר בסעיף חוק
שרות בטחון. החוק להחזרת חילים משוחררים לעבודה, התקבל בשנת
49 בטרם היה חוק שרות בטחון. לכן, ההצעה המוצעת ע"י ח"כ ש. ארבלי-
אלמוזלינו באה לאמץ את ההגדרה של חוק שרות סדיר, כפי שמצאה
את ביטויה בחוק שרות בטחון. על זה אנו סומכים את ידינו.

סעיף 2 הוא תיקון טכני. הוא בא
להגדיר את לשכת העבודה בכפיפות לחוק שרות התעסוקה.

החלק השני של סעיף 2 בהצעת החוק,
אומר: "חיל משוחרר משרות סדיר לא יחולו עליו הפרקים השני והרביעי
וסעיף 36."

פה, נחלקות עמדותינו. הסביר מר
אביטל, ששר הבטחון, בזמן הדיון על כך במליאה, הביע דעה שלילית
לגבי סעיף זה, הבא לבטל את חובת ההחזרה של חיל משוחרר למקום
העבודה, אם היה עובד קבוע לפני התגייסותו לצבא.

פה, באים אנו ומציעים תחליף, אשר יש בו כדי ללכת לצד ניכר לקראת ההצעה של המציעה הנכבדה. לפי החוק הקיים, מוגן מי שהיה עובד קבוע לפני התגייסותו לצבא, כלאמר מי שהיה מועסק לפני התגייסותו לצבא במשך תקופה של ששה חדשים. אדם כזה, אשר עבד לפני התגייסותו ששה חדשים, לאחר שתנודו מעניק לו החוק זכות לחזור לעבודה, ומטיל על מעבידו להחזיר אותו לעבודה.

בכדי ללכת לקראת הנוער העובד, הקובל מרה כבר עשרים שנה על כך שהחוק הזה משמש מחסום בפני העסקת נערים ונערות בגיל קדם-צבאי - מוכנים אנו להחליף את ההגדרה של עובד קבוע ע"י כך שבמקום תקופה של ששה חדשים, נאריך את התקופה ל-12 חדשים. רק מי שעבד 12 חדשים יהיה רשאי לחזור למקום העבודה הקודם, במדה ויהיה מוכן לכך, ואז חייב יהיה המעביד לקבל אותו בתנאים שאינם גרועים מאותם התנאים שבהם עבד לפני התגייסותו לצבא.

הסביר מר אביטל, שהארכת התקופה מ-6 חדשים ל-12 חדשים תתרום רבות לעמדתם של הנוער העובד הטוען שהחוק הזה מפריע לו בכך שהמעבידים אינם מוכנים להעסיק נוער עובד לפני התגייסותו.

אנו עדים למגמה של הגדלת אחוז הנוער בתחום החינוך התיכון. אנו גם עדים לכך, שהולך וגדל משנה לשנה אחוז בני הנוער המקבלים את הכשרתם המקצועית במסגרת בתי-ספר מקצועיים. לגבי אלה, החוק לא משחק תפקיד כלל. נער שסיים בי"ס מקצועי איננו נזקק לחוק הזה, כי מעודו לא היה עובד טרם התגייסותו. אם הוא נשר מבי"ס תיכון בגיל 17 או אם הוא סיים בי"ס מקצועי תלת-שנתי - החוק הזה איננו מונע ממנו השתלבות בתהליכי עבודה, כיון שלא ישלים את תקופת השנה, אשר מחייבת את המעביד להחזירו לעבודה. אם הנער לא משלים בכלל לימודים תיכוניים ומתחיל את עבודתו בגיל 15-14, אז בכלל המעביד איננו שוקל את השיקול מה תהיה מדת ההפרעה בהשתלבותו של הנער עם שחרורו מהצבא - עוד עומדות בפניו 4-3 שנות עבודה, והשיקול הזה איננו רלבנטי אצל אותו המעביד, ויש להניח שהוא לא מפריע להעסקת נערים בגיל 14.

לכן, אנו סבורים שההצעה הזאת, שעליה דיבר מר אביטל, יש בה כדי לתרום להגברת התעסוקה של נערים עובדים.

יתר הטעמים הכלולים כאן; סעיף 3 הוא גם כן תיקון טכני ואנו מקבלים אותו. לצבי סעיף 4 אני חושב שח"כ ש. ארבל לא לקחה בחשבון את העובדה, שהסעיף הזה עוזר רבות לצבא לגייס את אלה אשר גמרו את השרות, לתקופת שרות קצרה. אם הוא מתגייס לתקופה של שבתים - מובטחת לו החזרה למקום עבודה. אם הוא לא מעונין לחזור לאותו מקום עבודה - לא מכריחים אותו. אם אינו מוצא לעצמו מקום עבודה יותר טוב - חייב אותו מקום עבודה לפתוח את שערו על מנת לקבל אותו.

סעיף 5 בא לנסח מחדש את סעיף 41 שהוא מיושן ומשרד הבטחון סומך את ידיו על כך.

סעיף 4 הוא פרובלמטי, כי מדובר על הקניית זכות קדימה למי שעבד ארבעה שבועות.

סעיף 5.א. הוא היחיד שעליו חלוקות דעותינו.

מ. ורטמן : אני מתפלא קצת על משרד הבטחון. לא על שר הבטחון, אלא על היועץ המשפטי של משרד הבטחון. מקובל, שהשר מודיע: אני דוחה את ההצעה הזאת, אבל אני מוכן לקבל את זה אם הצעת החוק תשונה כך וכך ובהתאם לזה.

כאן לא מדובר בטעמים טכניים. לוא שר הבטחון היה אומר שהוא מתנגד לביטול הסעיף, אבל הוא מוכן להאריך את התקופה מ-6 חדשים ל-12 חדשים - היתי מיעץ לח"כ ארבל - אלמוזלינו שהיא לא תגיש את הצעת החוק.

הצעת החוק הפרטית באה לדאוג לשיכבה המסוימת הזקוקה להגנה. זאת הצעת החוק. ההצעה באה לאמר, שאלה שנפלטו ממעגל הלימודים ומחיי חברה רגילים, ונותרה להם תקופה של שנה לפני התגייסותם – שלא יסתובבו ברחוב, אלא יתקבלו לעבודה, ונותן העבודה יסכנם לקבל אותם, כאשר הוא יודע שהוא לא לקוח על עצמו התחייבות ובעיות.

הצעת החוק הזאת היתה כמעט בכנה לפני מלחמת ששת הימים. אנשי הנוער העובד לחצו, ומרד הבטחון הסכים. כאשר פרצה מלחמת ששת הימים ורבים התגייסו – עזבו את הטיפול בחוק. אחר כך, חזרו לזה.

המציאות היום במדינת ישראל היא, שיש חוק ביטוח אבטלה ומובטח תשלום למי שמובטל. המעביד אינו חייב לקבל את החיל המשוחרר, אלא לשלם לו ויכל לשלם לו בלי לקבל אותו, אז הוא יעשה חשבון שזה עוד מענק. אם הוא טוב, הרי ממילא הוא יחזור לאותה עבודה. היום יש חוק ביטוח דמי אבטלה.

לכן, אני מציע, שמסרד הבטחון לא יציע תיקון שאיננו נותן כלום. אם התקופה תהיה שנה – נותן העבודה יפטר אותו לפני תום תקופת השנה. במקום לפני ששה חדשים הוא יפטר אותו לפני שישיים תקופה של שנה. ועדי עובדים במקומות אינם מספלים בנערים אלה.

תכן הדברים והמגמה בהצעת החוק היא להבטיח לנוער, שלפני התגייסותו יוכל לעבוד בלי השוט של נותן; אם הוא יעבוד במקום אחד, ולא תהיה יותר עבודה, הוא ילך למקום שני ולמקום שלישי, אבל הוא יוכל לעבוד ממש עד התגייסותו.

אנחנו לא דנים בתיקונים הדרושים למסרד הבטחון, אלא אנו מדברים על רוח הדברים כפי שהובעו בדברי ההסבר של יו"ר הוועדה. אם תשכנעו אותנו, שהצעת החוק הזאת תפגע בצה"ל, בחילים המשוחררים, במוראל שלהם וכו' – אנחנו נהיה האחרונים שברצה בחוק כזה.

אני מציע, שתהיה התייעצות עם שר הבטחון על הצד החברתי של הנושא – אם באמת הזמן איננו מתאים לחוקק את החוק הזה. אני לא מציע לדון בשלב זה, בסעיפים שאינם שייכים להצעת החוק.

מר גולדברג : אני רוצה להפנות שימת-לב חברי הוועדה הנכבדה, להוראת סעיף 11ב לחוק, האומר, שעל מנת לקבל חיל משוחרר, מותר לפטר עובד שהתקבל לפני כן. אני לא בטוח, שהסעיף הזה כמו שהוא, משרת את רוח החוק, כי מדובר בעובדים שעבדו פרק זמן קצר. הנושא כאוב במיוחד במפעלים קטנים, כי במפעלים המעסיקים שמונה מאות או אלף איש הבעיה לא קיימת – כל מי שהיה עובד המפעל והשתחרר מצה"ל יתקבל, אם הוא טוב. אם הוא לא טוב – אני לא מניח, שהכנסת תחייב לקבל עובדים לא טובים. הבעיות היו במפעלים גדולים, רק כאשר העובד עבד קדם כנער וכשחזר מצה"ל לא היה מוכן לעבוד באותה עבודה שעבד בה לפני התגייסותו, כיון שבהיותו בצה"ל הוא התקדם במקצוע ובכישורים. אני מסכים עם הצעת החוק.

מ.ורטמן : אם לפני התגייסותו לצבא הוא עבד בהגשת כלים במוסך, האם אחרי חמש שנים, כשהוא משתחרר מצה"ל, אתה רוצה לתת לו לעסוק באותה עבודה?!

מר גולדברג : החוק, כמו שהוא, פוגע בהרבה יותר נערים שרם התגייסותם, מאשר הוא עוזר לאלה המשתחררים מצה"ל. הוועדה צריכה לקחת את זה בחשבון.

מתוך הנחה ותקווה, שהחוק הזה יתקבל, אני מרשה לעצמי 2-3 הערות שכניות. הערה אחת: אם החוק יתקבל, חייבת להיות בו הוראת מעבר לגבי אלה שהתגייסו שרם כניסת התיקון לתקפו. הערה שכנית שניה: אם מציעים לבטל את שמכויות ועדת התעסוקה, הרי צריך לשקול אם בכלל להשאיר את סעיף 21. אבל, בודאי צריך להכניס תיקון לסעיף 23 האומר, שלבית דין לעבודה יש זכות ערעור.

מאחר וראיתי את הצעת החוק רק הבוקר, אין לי הערות נוספות.

בית-דין לעבודה הוא ארכעה לערעור על ועדת תעסוקה, ובהצעה כתוב שבית דין יהיה ארכעה ראשונה. התיקון בענין זה, הוא תיקון שכני.

י.ז'. אמיר: אני בטוח, שכוונת מציעת ההצעה, היא כוונה שהורה לחלוטין, כי הדבר החשוב ביותר הוא לדאוג שהנערים לפני התגייסותם יוכלו למצוא מקום עבודה, בלי השוט של חשש מצד מעסיקים למיניהם האם כדאי בכלל להעסיק את הנערים האלה "ולהתחתן אתם חתונה קאתולית". זאת הקדמה, וכל מה שאומר אחר כך, לא יגרע מהמבוא.

מה קורה? האמת היא, שכל מי שזקוק היום לעבודה בטרם גיוסו לצה"ל, בגיל 18 ולעתיים בגיל 17,5 אלה הם נערים אשר זקוקים לאותם שכומי כסף שהם משתכרים בעדוה, ואלה לא רק נערים שמבחינת ההתאמה ללימודים אינם כשרים. אנחנו יודעים, במציאות שלנו בארץ, שיש נערים עם אי.קיו. גבוה, אשר נאלצו לנטוש את שלחן הלימודים וללכת לשוק העבודה, ולפעמים גם ללא כל הכשרה מקצועית. בעיקר מדובר במקומות עבודה קטנים, עובדי מוטכים, חיסים, ספרים וכו'. אני רואה היום ספרים המעסיקים נערים בגיל 15-16.

אני דוחה את הטענה הנפוצה בארץ, שאשר נשמעה היום מפי חברי-כנסת מכובדים מאד, שנציגות עובדים אינה דואגת לנערים אלה במקומות העבודה.

נציגות עובדים במקומות עבודה, דואגת מהיום הראשון לא רק לנערים אלא גם לעולים חדשים ולעובדים הזמניים למיניהם. חוקת ההסתדרות אינה מאפשרת לתת הגנה טוטאלית לעובדים שאינם קבועים. אבל, הם זכאים ומקבלים את כל ההטבות של הסכם העבודה הקבוצי, הם זכאים לכל הטיפולים הקהילתי אשר ועדי העובדים בותנים. לדבר אחד אינם זכאים: לבחור ולהבחר ולהיות קבועים.

היום זה לא רלבנטי לדבר על תקופה של ששה חדשים, כפי שמדגיש החוק המקורי. במרבית ההסכמים, ב-90% מהם ויותר, תקופת הזמניות היא תשעה חדשים עד שנה. אינני מדבר על מקומות עבודה, בהם יש פיסורים מחזוריים בכדי להתחמק מכמה זכויות אשר החוק מעניק לעובדים האלה.

אם הצעת החוק הזאת תבוטל, אנו עלולים לעמוד בפני מציאות מאד מענינת, שמבחינת ההסכם הקבוצי נער שעבד שנה בחשב כעובד קבוע ומקום העבודה שמור לו, ואילו מבחינת הצעת החוק היות והוא נער והתגייס לצה"ל החוק הזה לא חל עליו. פה עלולה להיות התנגשות בין הזכות שמקנה לו ההסכם הקבוצים לבין הזכות המתבטלת עקב שינוי החוק הזה.

לפי הצעת החוק המתוקנת, אם נער עבד שנה ויום ואחרי זה התגייס, המעסיק איננו חייב להחזיר אותו למקום עבודתו אחרי שהשתחרר מצה"ל. ההסכם הקבוצי, שיש באותו מקום עבודה אומרי, שבתום 11,5 חדשים העובד קבוע לכל דבר, ז"א שהמעביד חייב להחזירו לעבודה. לפי ההסכם הקבוצי הוא קבוע.

אני רצייתי להציע הצעת חוק הרבה יותר מהפכנית.
אני אומר, שאם הוא התגייס לצה"ל לשלוש שנים, צריך לחשב לו שלוש שנות וותק. אם זה קיים - ודאי שטוב. אם מכירים לו בשלוש שנים אלה בוותק, בודאי מכירים לו גם בפנסיה.

עד כמה חשוב, שאנו נקבל את התיקון שמציע משרד הבטחון? אני חושש, כפי שאמר ח"כ מ.ורטמן, שהמעסיקים - לאחר שיבטלו את החוק הזה - באמת יפטרו את הבחורים האלה אחרי 11 חדשים. אם יתקבל התיקון, אשר יו"ר הוועדה מציעה, יפטרו את הבחור אחרי 11,5 חדשים. ע"פ החוק הזה מחלישים את ההסכם הקבוצי.

המעסיקים יגידו, שאם המדינה הרגישה לבעיות סוציאליות ובעיות עבודה, ובעצמה הולכת וגורעת מזכות הנער שיובטח לו מקום עבודה - למה למעסיקים לתת לבחור לפי הסכם קבוצי? כמה הם יגידו.

היום, מקום עבודה חייב לקבל את הבחור חזרה למיום עבודה, עם שחרורו מהצבא. אם הוא חייב - יתן לו לעבוד עד היום האחרון לפני התגייסותו.

הנער, כאשר הוא נמצא בצה"ל, ממשיך לשמור על קשר עם מקום העבודה, והמפעל שולח לו מתנות כמו לכל העובדים, גם כשהוא בצה"ל, וכל דבר שקורה לו - מטפלים בו מטעם המפעל. כאשר יש לו חופשה, הוא בא לעבוד במקום העבודה כדי להשתכר בזמן החופשה.

עכשו, ע"י החוק הזה אנו באים ליטול ממנו את כל הזכויות האלה.

מגמת החוק היא, שהמעסיקים יעסיקו את הנערים האלה. אבל, הזה אנו ממש בנסיגה מוחלטת. הנערים האלה הם העתודה של כח העבודה בעתיד. אצלנו, בתעשייה, במקום שאנו נכין את הנער מבחינה מקצועית וגם מבחינת ההזדהות עם המפעל ושיהיה לו קשר אמוציונלי עם המפעל - אנו הולכים לנתק אותו כליל מכל זה.

לכן, אני לא יכל להסכים, שהדאגה הזאת למספר נערים אחרי שיחרורם, תבטל את הזכויות שיש לנוער העובד.

אני מסכים, שבמקום ששה חדשים, התקופה תהיה שנה, ואז זה תואם את ההסכם הקבוצי.

הנושא הזה מאד רגיש, ובמיוחד נוגע לשיכבה מסוימת של נערים עובדים. אנחנו צריכים לחזק אותם ככל האפשר, ולשכנע את המעסיקים למיניהם, ובמיוחד את המעסיקים הפרטיים.

המצב הוא, שהנערים חוזרים למקומות עבודה. ביים-המלח, מקבלים אותם בחזרה. בתשלובת ערד - מקבלים חזרה. אני לא מדבר על פקידים. אחרי שיחרורם מהצבא, הם חוזרים לים-המלח, כי אנו שומרים אתם על קשר, ויש קשר עם המפעל באופן יוצא מן הכלל. זה ממש נפלא לראות את הנערים האלה, שעברו לפני התגייסותם - חוזרים אחרי שיחרורם למקום העבודה. יש מאמץ תמידי, במשך 36 חדשים לדאוג לנערים. אני לא מדבר רק על חניכות. אני אראה לכם נערים, שלא היו במסגרת החניכות, והתקבלו בגיל 18, אפילו לטבחנות, במפעלים ממלכתיים

לכן, יש לקבל את הצעת משרד הבטחון, כי אני בטוח שיו"ר הוועדה אינה רוצה לוותר על ההצעה כלה אלא היא רוצה לדאוג לשיכבה מסוימת של נערים. אני בטוח, שהצעתה פתוחה לשינויים, והצעת החוק יכולה להיות כזו שתהיה מוסכמת ע"י יו"ר הוועדה וע"י משרד הבטחון.

לכן, אני מבקש, שנקבל את התיקונים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: משרד הבטחון שינה את עמדתו, בכך שנעשה יותר נוקשה. אני רוצה לשכנע את משרד הבטחון, שהעמדה שהוא נוקש בה אינה נכונה.

קדם כל, נברר לעצמנו, כוועדה, האם התיקון נראה לנו, אם הוא טוב, האם מה שמציע משרד הבטחון בא לשרת את הנער או בא להכביד עוד יותר. אני רוצה לשכנע, שתקופה של שנה תכביד עוד יותר מאשר תקופה של חצי שנה.

אנחנו נזמין את נציגי ההסתדרות הכללית ונשמע את ההגדרה של עובד קבוע ולא קבוע. במקום אחד נאמר שעובד קבוע - קובע לאחר שנה, ובמקום אחר נאמר - לאחר חצי שנה.

כאשר דנו על נושא מסוים בוועדה, היתה הודעתו לגמרי אחרת מאשר היום. פה לא מדובר על אותם נערים המתגייסים לצבא ועם שיחרורם חוזרים למקום העבודה שלהם. תבוא עליהם ברכה. הלואי ויחזרו למקום העבודה לא על פי החוק. אלה אשר חוזרים למקום העבודה, כפי שציינתי ח"כ י.ז. אמיר, אלה בחורסם שהמפעל רוצה בהם והם רוצים לעבוד במפעל. לא על אלה מדובר.

מדובר באותה קבוצה של נוער, הצפולטת מכל מסגרת של לימודים ואינה מתגייסת עדיין לצבא, זרועה בתקופה הזאת לעבוד.

בשאלת השאלה, אם אנו מאריכים את התקופה לשנה, ז"א התנאי הוא שהנער עבד שנה לפני ההתגייסותו, אז המעביד יפטר אותו אחרי 11,5 חדשים, כפי שהוא פיטר אותו לפני גמר תקופה של ששה חדשים, ובזה לא הועלנו שום דבר.

לגבי הנושא של ההסכם הקבוצי, נלמד מההסתדרות מה כתוב בהסכם הקבוצי. אנחנו יכולים לכתוב בחוק, שהחוק לא בא לגרוע מהזכויות של ההסכם הקבוצי.

י.ז. אמיר: כשיש הסכם קבוצי, לא מפטרים את הנער. הצעת החוק הזאת, תדליק אור אדום אצל המעביד, והוא באמת יפטר אותו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אם ועד העובדים דואג שלא יפטרו אותו - לא יפטרו אותו. אם ההסכם הקבוצי דואג לזה, הרי החוק הזה כאן לא בא לגרוע מההסכם הקבוצי. אנחנו נוסיף שעייף האומר, שהחוק הזה איננו בא לגרוע מההסכם הקבוצי. נשמע, אם הצעת שר הבטחון היא טובה ובאה להבטיח - אני אסכים להצעת שר הבטחון.

י. אלי אסוף: יש עיקרון כללי בחוק, המוצא ביטוי בפעיק 21 של חוק הסכמים קבוציים, ז"א החוק יכול להוסיף ולא לגרוע.

בחוק חילים משוחררים, העובד הקבוע מוגדר בשני סוגים: 1. שהועסק לפחות ששה חדשים רצופים. 2. עובד שרואים אותו כעובד קבוע אף אם העובד הועסק פחות מששה חדשים.

אותו חוק, בפעיק 43 אומר, שהחוק לא פוגע בכל הסכם קבוצי ובא להוסיף לזכויות...

אם יוחלט להאריך את התקופה ל-12 חדש, הרי בשני הסוגים הנ"ל ייאמר 12 חדש במקום 6 חדשים.

מה שאיננו מוסדר, זה הנער שעבד במקום עבודה, שאין בו הסכם קבוצי.

י. ז' אמיר : הצעת החוק הזאת תביא את אותם המפעלים, שבהם יש הסכב קבוצי, לפטר את הנער הזה בטרם מלאת תקופה של שנה לעבודתו.

י. אלי אסוף : בסעיף 37 יש תשובה לזה.

א. לבנבראון : לדעתי, סעיף 5א. בא לשלול זכות של חילים משוחררים מחובת המעביד להחזירם לעבודה. אפילו אם מדובר בעשרות - יש לשמור על הזכות הזאת. אינני יודע כמה יהיו מחר ומחרתיים. אינני יודע אם זה לא יפגע גם בחניכים ובכאלה שלמדו בבי"ש מקצועי, כי אם המעביד יהיה מעוניין, הוא יחפש לעצמו את הדרך הנוחה. וזאת, בזמן שאין דרך אחרת המבטיחה איזה שהיא זכות, חוץ מזה שחיל יקבל זכות לפי שנה אחת. המטרה היא, להבטיח לחילים משוחררים לחזור למקום העבודה.

אינני מתעלם מהטענות, שבגלל החנק הזה יש קשיים שונים לנערים להתקבל למקומות עבודה, ואינני מתעלם מהנוהג הפסול של המעבידים לפטר נערים המגיעים לגיל 17.

יש בוועדה, הצעת חוק פרטית שלי, המונחת למעלה משנה, הצעת חוק על קביעות בעבודה, הבאה למנוע תרגיל זה של מעבידים לפטר נערים כדי לא לקבל אותם בחזרה לעבודה. הצעת חוק זאת היתה מונעת ממעביד לפטר נער אחרי 8 חדשי עבודה. אפשר בצורה אחרת להבטיח מה שרוצים למנוע.

אני חושב, שגם המפעל מעוניין שיהיה לו פועל שיש לו כבר נסיון.

לכן, במקום ללכת בדרך הקלה ולבטל זכות, אני מציע ללכת בדרך של שמירת הזכות הזאת של חזרה לעבודה, ולחפש דרכים אחרות כדי להבטיח שנערים יתקבלו לעבודה לפני התגייסותם ויקבלו קביעות בעבודה, ואי אפשר יהיה לפטר אותם לפני תום התקופה.

פ. אביסל : לענין ביטוח דמי אבטלה, דיבר מר גולדברג. נאמרו פה דברים שיש בהם התעלמות מהתפתחות האישיות של החיל, אשר נהיה שונה ממה שהיה שלוש שנים לפני כן, ואושרים לו: אין דבר, אם לא תתקבל במקום העבודה, תקבל דמי אבטלה. אם המשוחרר היה בעל מקצוע, ובמקצוע זה אין להשיג עבודה בשרות התעסוקה - הוא חייב לקבל כל עבודה המוצעת לו ע"י שרות התעסוקה: לכן, החוק הזה לא בא לעזור לו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו : תכוונו את החילים המשוחררים, שיממשו את זכויותיהם במסגרת שרות התעסוקה.

פ. אביסל : החיל המשתחרר איננו מוכן לקבל כל הצעה שהיא, כיון שהוא השתנה תוף תקופת השרנת בצבא, הוא השתפר במשך שלוש השנים. הוא רוצה לחזור למקום עבודתו הקודם. הוא לא מוכן לעבור לכל עבודה שהיא.

ל. דיציאן : יש אלפי בחורים בצה"ל, אשר לומדים מקצוע בצבא, ויש כאלה שיש להם הסבה

מקצועית. מה קורה אתם?

פ. אביסל : הנוהג הוא, שהנכנס אחרון - מפוטר ראשון. זה לא עוזר לחיל המשוחרר.

מר גולדברג דיבר על מפעלים גדולים, ואמר ששם לא קיימת הבעיה. אני מודיע לכם, שהבעיה קיימת גם במפעלים גדולים המעסיקים מאות עובדים. אבל, כשהחוק קיים - הם מקבלים את המשוחררים בחזרה.

במצב כזה, יוצא שבאים להעניש את מי שלמד מקצוע, אבל בזמן השרות היה ביחידה קרבית. מדוע שלא יוכל לחזור למקום עבודתו, רק מכיון שלא התקדם במקצוע שלו תוך כדי השרות? אם לא נבטיח את חזרתו למקום העבודה, הרי אנו בזה מענישים את מי שהיה ביחידה קרבית, בצנחנים, בשריון וכו'.

חיל משוחרר, שעמד בתור לקבלת עבודה, בישוב קטן, ובאותו תור עמד אביו ושבו, גם כן לקבלת עבודה. זה לא מוסיף לחיל המשוחרר כבוד.

מר גולדברג : בשנה הראשונה לשיחרורו יש לו עדיפות על כל עובד חדש במקום העבודה.

ס. אביטל : הוא לא המועדף היחיד. יש עוד שורה של מועדפים.

יש ישובים קטנים באזורי פיתוח, ואם אנו נקבל את הצעת החוק, אנו נדחוף אותם לעזוב את אזורי הפיתוח ולעבור לעיר. בו בזמן שלפי האפשרות השניה, אם הוא מתגורר באזור פיתוח - החוק בא לעודד אנשים באזורי פיתוח. החוק היום יותר בעל משקל מאשר היה לפני כן. לכן, אנו חייבים לשמור על סעיף 39 וסעיף 60.

ל. דיציאן : כשיש הצעת חוק פרטית, אם השר הנוגע בדבר חושב שהיא אינה טובה, הוא צריך להציע הצעת חוק משלו. עד כמה שאני הבנתי את מציעת החוק, כוונתה העיקרית היתה סעיף 5א. יתר הסעיפים הם סעיפים טכניים הנגררים אחרי סעיף זה. עכשו המצב הוא כזה, שמשרד הבטחון מתנגד היום לביטול סעיף 5א. אם כך, אנחנו צריכים קדם כל להחליט אם אנו רוצים לפעול בניגוד לעמדת משרד הבטחון או שאנו מגיעים למסקנה שאנו גונזים את הצעת החוק ולא נביא זאת אפילו לקריאה ראשונה.

אינני חושב, שכל הנערים והנערות העובדים בתור מתלמדים ומתלמדות במשרד - מוכנים ומוכנות אחר כך לחזור לאותו סוג עבודה, שעזבו לפני ההתגיפות.

בדרך כלל, משתחרר אדם בא למפעל שבו הוא עבד לפני התגיפותו, ובצבא הוא למד מקצוע אחר - איך המפעל יוכל לקבל אותו אם אין לו צרך בזה? אותו דבר אם נערה עבדה כשליחה, ולמדה בצבא עבודה במחשבים, ולמשרד שבו היא עבדה אין צרך בזה, אז הוא מוכרח לקבל אותה ל-6 חדשים והיא תתבטל שם? בשביל מה?

המחוקק לא התכוון למקרים כאלה, אלא למצבים שהיו קיימים בזמן מלחמת השחרור, כאשר לא נערים אלא אנשים בגיל 50 עזבו את העבודה והתגייסו, ולפעמים צריכים היו לשרת שנה-שנתיים. אז היה הגיון בחוק. לא מדובר בבחור צעיר, שדוקא אותו צריכים לקבל בחזרה לעבודה. אין הגיון בזה.

אני תומך בהצעת החוק המקורית, ואם משרד הבטחון מתנגד להצעה, ואנחנו לא נחליט, למרות התנגדותו, ללכת בדרך הזאת, הרי צריך לגנוז את החוק.

סגן אלטף צ. שניידר : יש בעיות גם עם כאלה שמשרתים שנה-שנתיים שרות חובה. יש שלב ב' המתגייסים לשנה-שנתיים, ואתם יש לנו בעיות.

י.ז. אמיר : מדובר לא רק בנערים, אלא גם בבעלי משפחות. מי שיצא עם הוריו כשהיה בן ארבע לארצה"ב. בחור כזה, חזר, עבד ששה חדשים וגויש לצה"ל, ואז אין חובה להחזיר אותו לעבודה. הוא מבוגר ויש לו שני ילדים. יש אלפים כאלה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: שר הבטחון הציג לכנסת להעביר את הצעת החוק החוק לווועדת העבודה. הכנסת החליטה להעביר את ההצעה לוועדה, והוועדה תחליט אם להביא אותה לקריאה ראשונה או לא. זה בשמכות הוועדה. אנחנו נשקול בכבוד-ראש את ההצעה של שר הבטחון ונציגו.

אני רוצה להתייחס לגופה של ההצעה ולהערות שנשמעו. קדם כל, ההצעה מתייחסת לנערים. אם יש בעיה של עולים חדשים בעלי משפחות - אנחנו נשקול אותה ויכל להיות שנוכל לסייג את זה בהצעת החוק, ז"א הסייג יהיה שלא להחיל את זה לגבי עולים חדשים בעלי משפחות.

אנחנו מדברים על קבוצה מסוימת לפני הגיוס. אני לא אחזור על אותם נימוקים אשר ח"כ י. ז'. אמיר עוד ישמע מנציגי הנוער העובד, ואני מציעה לו שישמע את החניכים הטוענים ושואלים מדוע איננו משמשים להם פה לבעיתם.

נער, שעבד לפני התגייסותו, ובמסגרת הצבא כשוריו מתפתחים והוא עשה הטבה והשתנה אצלו הכל מבחינת ההשקפות נכו' - הוא נכנס נער ויוצא מבוגר במלוא מובן המלה. אם הוא חוזר למקום העבודה, הוא איננו רוצה לחזור לאותה עבודה בה עבד לפני התגייסותו. אז, המעסיק חייב לתת לו את העבודה הטובה בתנאים הטובים ביותר. האם זה עדיף שיסיים ששה חדשים ויתחיל הכל מחדש?

חוק שרות התעסוקה והזקקות לשרות התעסוקה לקבלת עבודה, זו זכות ואינה חסד. אקדמאים, היום, פונים לשרות התעסוקה. אדם מכובד ביותר, בכל ארץ בעולם, פונה לשרות התעסוקה, וזאת אינה בושה. גם לגבי החיל המסוחרר אין זאת בושה לפנות לשרות התעסוקה. שרות התעסוקה, זה מכשיר, שהמחוקק נתן בידו את האפשרות לווסת את כח העבודה במסק. למה שלא יעמוד החיל המסוחרר בלשכת העבודה ויקבל את העבודה המתאימה לו?

י. ז'. אמיר: זה לא בושה. אבל, למה זה צריך להיות מהיום הראשון לשיחרורו?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: לגבי ביטוח אבטלה, יש להבין שזאת זכות. כל דבר הנקבע במסגרת חוק, הוא זכות ולא חסד. ביטוח אבטלה, היום, גם אקדמאים מקבלים. זאת זכותו, בזכות הביטוח שהוא שילם במשך כל התקופה. בכל מקום בעולם, אלה שאינם מקבלים עבודה - מקבלים דמי ביטוח אבטלה בכבוד ובזכות. מדוע שהחיל המסוחרר יתביש בזה? האקט החינוכי הוא, שאזרח המקבל את זכויותיו, ידע את זכויותיו ויקבל אותן מתוך כבוד ולא מתוך היסוסים והסתייגות. הוא צריך לממש את הזכויות המגיעות לו.

לגבי סידור בעבודה - היום, לא חסרה עבודה. בכל אותם מקצועות, שאנו מדברים עליהם - מסגר, מכונאי, חרט וכו' - היום חושפים אותם. (ס. אביטל: יכולה להיות גם תקופת מיתון.) אם יהיה מיתון, זה לא יהיה רק לגבי החיל המסוחרר. האם אז תרצה שיקבלו את החיל המסוחרר לעבודה ויפסרו את בעל המשפחה? אתה תעדיף את המצב הזה, שהחיל יחזור לתקופה של ששה חדשים ויפסרו את בעל המשפחה?! זה ענין של השקפה וגיישה.

אנחנו מדברים עכשו על התקופה שאנו חיים בה ולא על תקופת מיתון. היום, כל חיל מסוחרר יכל לקבל עבודה שהוא רוצה בה.

ביקשנו מכם נתונים. לפני ארבע שנים לא קיבלנו נתונים, וגם היום לא קיבלנו נתונים ממשרד הבטחון. סימן, שאלה החוזרים למקום העבודה בו עבדו לפני התגייסותם - הוא מספר קטן. לעומת זה, אנו מונעים מאלה הרוצים לעבוד לפני התגייסותם, את הזכות הזאת.

לכן, אני אומרת: אנחנו צריכים לשקול את הדברים בצורה הגיונית מאד ולא מתוך רגשות, אם ההצעה היום משרתת הבחור לפני התגייסותו, ועד כמה היא משרתת את החיל המשוחרר.

בשנת 49 המצב לא היה כמו היום, לכן מצאו לנכון, בתקופה הקשה ההיא להבטיח שיוכלו לחזור למקום העבודה, והבטיחו זאת בחוק. אבל, היום זו לא שנת 49. האם בגלל זה שדאגו כך בשנת 49 אנחנו לא נשנה את החוק בהתאם למציאות היום?

אני השתכנעתי, דוקא בעת הדיון, מההסברים של משרד הבטחון. אילוא היום היה מצב קטסטרופלי, היתי יכולה עוד להבין. אבל, היום יש ביטוח אבטלה. עדיפות בשירות התעסוקה - קיימת. כאשר שרות התעסוקה צריך לשלוח למקום עבודה אדם, ועומדים שם עולה חדש, בעל משפחה גדולה ואפילו האב של החיל המשוחרר - את מי ישלחו קדם למקום העבודה? האם יתנו לבן את מקום העבודה, ולאב יגידו: "אתה לא" האם זה טוב? לדעתי, זה לא טוב. לדעתי, אם עומדים שניהם - האב והבן - צריך לשקול אלמנטים נוספים עד שמחליטים את מי לשלוח למקום העבודה.

באשר לעולים חדשים ההולכים לשרת בשירות סדיר או בנים חוזרים של יורדים, ז"א מגויסים בתקופה שהם מבוגרים בעלי משפחה - יש מקום לשקול את זה, ויתכן שצריך לסייג את הצעת החוק בענין זה. לא תהיה כל התנגדות לגבי הסוג הזה, כי לא על זה מדובר. אנחנו בהחלט נסייג את זה. היועצים המשפטיים ינסחו את ההצעה ויתיעצו בענין זה.

הועדה עוד תשמע את נציגי ההסתדרות הכללית ונציגי הסתדרות הנוער העובד.

בענין ההסכמים הקבוציים, הצעת החוק לא תבוא לגרוע מהם, וזה ייאמר במפורש, למרות שזה קיים בחוק. אנחנו נכניס את זה במסגרת הצעת החוק. עדיף שהדבר ייעשה במסגרת ההסכם הקבוצי, אז לא נעמוד בפני התופעה שימנעו לקבל את הנער ולא יפטרו אותו לפני הליכתו לצבא.

ההצעה לתקופה של שנה, אינה טובה.

בישיבה הבאה נמשיך לדון בהצעה, בכובד-

ראש.

הישיבה נבעלה בשעה 11.45